

πλαγείς εκ τῆς ωραιότητος αὐτῆς, τὴν ἐπρόικισε διὰ τῆς ἀθανασίας, καὶ τὴν κατέταξεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπου ἡ μετὰ τοῦ Ἑρώτος ἔνωσις τῆς ἐπαγγελύσθη δι' ἑορτῶν.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

M. H. A.

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ.

Ἀπὸ τῆς καθιδρύσεως τῆς πρώτης τυπογραφίας ἐν Ρωσσίᾳ, ἐπὶ ἰσὺν τοῦ Δ'. τῷ 1564, μέχρι τοῦ νῦν, ὁ τύπος ὑπῆρξεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον λογοκρισίαν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Τζάρου, ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ κράτους· ἐπὶ δύο δ' αἰῶνας δὲν ἐτυποῦντο ἐκεῖ ἄλλα εἰμὴ αὐτοκρατορικὰ βιβλία. Πρώτη ἐφημερίς δημοσιευθεῖσα, τῷ 1703 ἐπὶ τῆς βασιλείας Πέτρου τοῦ μεγάλου, ἦτον ἡ *Εφημερίς τῆς Μόσχας*, τυπωθεῖσα μετὰ χαρὰς Κυριλλεῖου, μόλις δὲ τῷ 1711 τὴν νέαν Ῥωσσίαν ἀλάβητον παραδεχθεῖσα. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐφάνη καὶ ἡ *Εφημερίς τῆς Πετροπόλεως*, ἀλλ' ἀμφοτέραι αἱ ἐφημερίδες αὗται ἐξεδίδοντο ἀτάκτως μέχρι τοῦ 1720, ὅτε ἡ τῆς Πετροπόλεως ἤρξατο τακτικῶς δημοσιευμένη δις τοῦ μηνός. Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἐδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἐφημερίς, διότι οὐδὲν ἄλλο ἐδημοσίευσεν ἢ τὰ αὐτοκρατορικὰ οὐκάζια, ἐπὶ κεφαλῇ τῶν ὁποίων ὑπεχρεοῦτο νὰ ἔχη ὅλους τοὺς πολυαριθμούς τίτλους τοῦ τζάρου, χωρὶς οὐδ' ἓνα νὰ παραλείψῃ, καὶ τοὺς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς προβιβασμούς.

Ἐν ἔτει 1745 ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ ἐφάνη Φιλολογικὴ τις ἐπιθεώρησις κατὰ μῆνα ἐκδιδομένη· ὀλίγον δὲ μετέπειτα ἐσυστήθη ἐν Μόσχᾳ νέα ἐφημερίς φιλολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ πανεπιστημίου τῆς πόλεως ἐκείνης. Διάφοροι ἄλλαι ἐφημερίδες ἐδημοσιεύθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχάς· ἀλλ' ἅπασαι αὗται, καίτοι ἀριθμοῦσαι μετὰ τῶν συντακτῶν τῶν τοὺς περιφημοτέρους συγγραφεῖς Ῥώσους, οἷον τὸν Καραμζῖνον, Κριλῶβ, Δερζαβῖν καὶ τοὺς κλεινοτέρους καθηγητὰς τῶν πανεπιστημίων, δὲν ἔσχον εἰμὴ ἐφήμερον διάρκειαν.

Ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον τοῦ νῦν αὐτοκράτορος, νέαν ἐποχὴ χρονολογεῖται καὶ διὰ τὸν τύπον καὶ διὰ τὰ πάντα ἐν γένει εἰς Ῥωσίαν, ἅτε δὴ τῶν ποικίλων ἀπαγορεύσεων καὶ ἐμποδίων ἐκλείπουσιν. Ἐπὶ Νικολάου, ἡ τιμὴ ἐνὸς ἐξωτερικοῦ διαβατηρίου ἦτο πεντακόσια ρούβλια ἢ 1875

φράγκα, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἢ ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἔξοδος ἀπηγορεύετο ἤδη δὲ ὅτε τὸ διαβατήριον μόνον δαπάνην πέντε ρουβλίων ἀπαιτεῖ, πεντήκοντα χιλιάδες Ῥώσων ἀπέρχονται εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ὅπως περιηγηθῶσιν ἐτησίως· ὠφεληθεῖσαι ἐκ τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ νέου αὐτοκράτορος καὶ αἱ Ῥωσικαὶ ἐφημερίδες ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἀπέκτισαν πλείω ἐπιβρόχον, μ' ὅλον ὅτι ἡ λογοκρισία ἐφίσταται πάντοτε, ἀλλ' ἐπιεικεστέρα, ἰδίως διὰ τὰ περιοδικὰ, τὰ εβδομαδιαῖα καὶ τὰ μηνιαῖα φύλλα. Αἱ Ῥωσικαὶ ἡμερησίου ἐφημερίδες φυλάττουσι μεγάλην ἐπιφύλαξιν, ὅταν πρόκειται νὰ συζητήσῃσι κυβερνητικὴν τινα πρᾶξιν, νὰ ἐπικρίνωσι τὸ ὑπουργεῖον, ἢ νὰ ἐρευνήσωσι τὰς ἐξωτερικὰς τοῦ κράτους ὑποθέσεις· καὶ οὕτως ὅμοις δὲν λείπουσι διὰ παραβολῶν, ἀλληγοριῶν καὶ τῶν τοιούτων νὰ δεικνύωσιν ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐκφρασθῶσι. Πρόκειται ἐκ παραδείγματος νὰ ὑποδείξωσιν ὡς ἀναγκαίαν μεταρρύθμισιν τινα· ζητοῦσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας ἢ ἄλλου τινος ἐλευθέρου κράτους τὴν ἀνάλογον περίστασιν καὶ ἐκφέρουσιν ὑποκεκρυμμένως πῶς τὴν ἰδέαν τῶν πρόκειται δὲ νὰ ἐλέγξωσι τὰ ἐλαττώματα τοῦ δεσποτισμοῦ; ἀμέσως ἡ Αὐστρία παρίσταται τὸ κέντρον τῶν προσβολῶν τῶν. Θέλουσι νὰ ἐνᾶξωσιν ἐνώπιον τῆς κοινῆς γνώμης μέλος τι τῆς κυβερνήσεως; δημοσιεύουσι μικρὸν ἀνέκδοτον τρόπον τινα πρὸς τέρψιν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἀπαντᾷται πιστὴ ἡ ἀλήθεια ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων τῶν προσώπων. Ἐνὶ λόγῳ οἱ Ῥώσσοι ἐφημεριδογράφοι εἶνε πολὺ ἔμπειροι περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γραφίδος. Αἱ πράξεις τῶν ξένων κυβερνήσεων σχολιάζονται μετὰ πλείονος ἐλευθερίας ἢ αἱ τῆς Ῥωσικῆς κυβερνήσεως. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἰταλίας ἔχαιρετήθη ὑπὸ τοῦ Ῥωστικοῦ τύπου ἐνθουσιωδῶς πολὺ πρὶν ἢ ἀναγνωρίσῃ ὁ τζάρος τὸ νέον βασιλεῖον. Δὲν ἐνθαρρύνουσι μὲν τοὺς Πολωνοὺς εἰς ἐπανάστασιν, ἀλλ' ὑπερψοῦσι τὸν πατριωτισμὸν τῶν Οὐγγρων. Αἱ συζητήσεις τοῦ ἀγγλικοῦ παραλαμένου, καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν σκέψεις συνειθίζουσι τοὺς ὑπηκόους τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' εἰς τοὺς συνταγματικὸς θεσμούς· ἄλλως τε τὰ πολιτικὰ δὲν πληροῦσι μόνον τὰς στήλας μιᾶς Ῥωσικῆς ἐφημερίδος, τοῦναντίον δι' ἐν αὐταῖς ἀναγινώσκει τις ἄρθρα φιλολογικὰ, μουσικὰ καὶ δραματικὰ κρίσεις, τοπογραφίας χωρῶν, ἥθη καὶ ἔθιμα λαῶν, ὡς καὶ ἐν ἐπιφυλλίδι μυθιστορίας πρωτοτύπους, ἢ μεταπεφρασμένας. Ἄλλοτε αἱ μυθιστορίαι ἦσαν σχεδὸν γαλλικαί· ἀλλὰ βαθμηδὸν τὸν Δουμᾶ καὶ

τὸν Κόκ ἐξεθρόνισεν ὁ Δίκηνς καὶ ὁ Θακερέυ, οὗς αὖριον βεβαίως θά ἐκθρονίσωσιν ὁ Κόλλιν, ἡ μίς Βράνδου κλ.

Αἱ δύο πρώτισται ῥωσικαὶ ἐφημερίδες εἰσὶν ἡ ἐφημερίς τῆς Μόσχας καὶ ἡ τῆς Πετρούπολεως, ὧν ἐκάστη ἀριθμεῖ πλέον τῶν ἐνεακισχιλίων συνδρομητῶν. Ἡ ἐφημερίς τῆς Πετρούπολεως κέκτηται ἰδιάζοντα προνόμια, ἰσοσταθμοῦντα σχεδὸν πρὸς ἓν μονοπωλεῖον, διότι καταχωρεῖ νέα πολιτικὰ καὶ ὅλας τὰς ἐπισήμους τοῦ κράτους πράξεις. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους 1863 ἡ διεύθυνσις τῆς ἐφημερίδος ταύτης περιῆλθεν εἰς νέας χεῖρας, καὶ ὁ νέος ἰδιοκτήτης περιελθὼν τὰς πρωτίστας πόλεις τῆς Εὐρώπης, ὡς καὶ τὸ Νεοβόρακον καὶ τὸ Πεκίνον συνεφώνησε μετ' ἀνταποκριτῶν ὅπως τῷ διαβιβάζωσι τὰς τελευταίας εἰδήσεις. Ἡ ἐφημερίς δ' αὕτη ἦς τὸ σχῆμα κῆρυξεν ἐπαισθητῶς ἐπ' ἐσχάτοις, καὶ ἥτις ὑπερασπίζεται γενναίως τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα, ἀξίζει νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰς σπουδαιοτέρας ἐφημερίδας τοῦ κόσμου· ἡ δὲ ἀρχαία ἀντίπαλος τῆς ἡ ἐφημερίς τῆς Μόσχας περιῆλθεν ἐπίσης εἰς νέον διεθυντὴν, ὅστις προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν φύλλον πρώτης τάξεως, διότι μέχρι τοῦδε δὲν ἦτον εἰμὴ τὸ ὄργανον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας, διὰ τῶν ἐκθέσεων καὶ τῶν γνωμῶν τῆς ὁποίας ἐπλήρου τὰς στήλας τῆς. Εἰσόδημα δὲ κύριον ἔχει τὰς ἀγγελίας.

Ἡ σπουδαιοτέρα ἐφημερίς μετὰ τὰς δύο ταύτας εἶνε ἡ *Μέλισσα* τοῦ Βορῆ, ἥτις ἦτον ἄλλοτε ὄργανον τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος καὶ συνετάσσετο ὑπὸ τοῦ ἐγνωσμένου διὰ τὰς κατὰ τῆς Ἀγγλίας σφοδρὰς προσβολὰς του, Βουλγάριν· ἀλλὰ σήμερον εἶνε ἡ καλλίτερον συντασσομένη ῥιζοσπαστικὴ ἐφημερίς τοῦ κράτους καὶ ἔχει πλέον τῶν πεντακισχιλίων συνδρομητῶν.

Ὁ *Ἀπόμαχος* *Ρώσος* ἦτον ἄλλοτε φύλλον ἡμιεπίσημον· ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐνεστώσαν διεύθυνσιν αὐτοῦ δὲν παραδέχεται οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν πολιτικὴν γνώμην, ἐνίοτε δὲ καταφεύγει εἰς προσωπικότητας οὐχὶ τόσῳ ἐπιχαρίτους. Εὐτυχῶς διὰ τὴν ἐφημερίδα ταύτην ἡ κυβερνήσις ἐν τῇ συνέσει τῆς ὑποχρεοῖ τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ νὰ συνδράμωσιν εἰς περιοδικὰ τινα ἐπιστημονικά, στρατιωτικά ἢ ναυτικά φύλλα, καὶ ὁ *Ἀπόμαχος* *Ρώσος*, εἶνε ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, ἔχων ὥσπερ δυσχιλίους συνδρομητὰς.

Ὁ *Ταχυδρόμος* τοῦ Βορῆ εἶνε τὸ ὄργανον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ δημοσιεύει

τὰς ἐπισήμους εἰδήσεις μίαν ἢ δύο ἡμέρας πρὶν τῶν ἄλλων ἐφημερίδων. Ἡ γαλλιστὶ ἐκδομένη *Ἐφημερίς τῆς Πετρούπολεως*, ὄργανον τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, συντάσσεται εἰς γλῶσσαν καλλίστην καὶ μετὰ πολλῆς περισκέψεως. Ἀναγινώσκεται δὲ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν ἐν Πετρούπολει οἰκούντων Γάλλων καὶ ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας τῶν Ῥώσων, οἵτινες οὐχὶ μόνον ἀναγινώσκουσι τὴν Γαλλικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμιλοῦσι μετὰ Παρισιανῆς ὁλως κομψότητος. Ἡ *Ἐφημερίς* τῆς Πετρούπολεως διακρίνεται ἐπὶ τῇ κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἐχθρότητι αὐτῆς, καὶ ὁ μᾶλλον ἀγγλόφοβος τῶν συντακτῶν τῆς εἶνε ὁ ἐν Λονδίνῳ ἀνταποκριτὴς τῆς· χάρις δὲ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Πετρούπολει ἀποκατεστημένων ξένων, ἀριθμεῖ περίπου ὀκτὼ χιλιάδας συνδρομητῶν.

Δημοσιεύεται προσέτι ἐν Πετρούπολει ὑπὸ τὸν τίτλον *Νέα τῆς Ἀστυνομίας*, ἡμερίσιόν τι φύλλον δημοσιεύον ὅλα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συμβαίνοντα γεγονότα, ἐγκλήματα, ἐπισήμους καὶ ἰδιωτικὰς ἀγγελίας, κατάλογον τῶν ἀφίξεων καὶ ἀναχωρήσεων, ὅπερ ἀποτελεῖ σπουδαῖον κλάδον τῶν ἀστυνομικῶν νέων, διότι ἕκαστος ὑποχρεοῦται πρὶν ἀναχωρήσῃ, διὰ τὴν ἄλλοδαπὴν ν' ἀναγγεῖλῃ τοῦτο.

Ὁ *Ταχυδρόμος* τῆς Ὀδησοῦ, ὅστις ἰδίως προστατεύεται ὑπὸ τῶν εὐγενῶν τῆς ἐπαρχίας καὶ ὅστις δὲν εἶνε οὔτε ἀπολυτόφρων οὔτε δημοκράτης, εὐχαριστεῖ ἐν γένει τοὺς ἀναγνώστας του διὰ τὴν ἀκριβείαν τῶν εἰδήσεών του. Δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τὸν κατάλογον ὅλων τῶν φύλλων, ἅτινα δημοσιεύονται μακρὰν τῆς πρωτεύουσας πρὸς διδασκαλίαν ἢ τέρψιν τῶν ἡττον εὐπόρων τάξεων, διότι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι μέγας, καὶ, ὡς ἀπανταχοῦ, τροφὴν ἔχει τὰ ἐπίσημα ἢ ἰδιωτικὰ σκάνδαλα, τὰ διάφορα, τὰς ποινικὰς δίκας κλ.

Ὁ *χάρτης* καὶ ἡ *ἐργασία* εἶναι πολὺ ἀκριβώτερα ἐν Ῥωσίᾳ ἢ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ὅμως ἡ τιμὴ μίας ἡμερησίας ἐφημερίδος ἐν Μόσχᾳ καὶ Πετρούπολει, δὲν ὑπερβαίνει πλέον τῶν δεκαεῶν ἑκατοστῶν τὸ φύλλον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ μεγαλειτέρα Ῥωσικὴ ἐφημερίς δύναται νὰ περιληφθῇ εἰς δύο μόνας στήλας τοῦ Χρόνου, ἀλλ' ὅτι ὠφελεῖ τὰς Ῥωσικὰς ἐφημερίδας εἶνε κυρίως ἡ ἐτησία συνδρομὴ, διότι ἡ καθ' ὁδὸν πώλησις φύλλον πρὸς φύλλον εἰσέτι δὲν ἐπέτυχε.

Τὰ πρώτιστα περιοδικὰ ἐν Ῥωσίᾳ συγγράμματα, καὶ ὁμιλοῦμεν ἰδίως περὶ τῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν, εἶνε, ὁ *Ρώσος Ταχυδρόμος*, ὁ

Σύγχρονος, αἱ *Ἐρετικαὶ Σημειώσεις*, ὁ *Χρόνος Ἡμῶν* καὶ ἡ *Ἡμέρα*. Τὰ συγγράμματα ταῦτα εἶνε τὰ ὄργανα τάξεων καὶ γνῶμῶν διαφόρων, διότι ἡ Ῥωσσία, ὡς καὶ πᾶς τόπος, ἔχει τοὺς ἀπολυτόφρονας καὶ τοὺς ῥιζοσπάστας τῆς, τοὺς συνταγματικούς καὶ τοὺς ἀντισυνταγματικούς τῆς, τοὺς προστατευτικούς καὶ τοὺς ἐλευθέρους τῆς κλ.

Καὶ μὴ ὑπολάβῃ τις ὅτι ἡ ποικιλία αὕτη προέρχεται ἐκ κούφων ἰδεῶν· διότι εἰς Ῥωσσίαν ὑπάρχουσι γνῶμαι δικαιολογημέναι, πεποιθήσεις καὶ ἐμπνεύσεις γενναῖαι, τὸ δὲ Ῥωσσικὸν ἔθνος ὁμοιάζει δικαίως πρὸς γίγαντας, ὅστις ἐγείρεται, δοκιμάζει τοὺς ἰσχυροὺς μῦς τοῦ καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ τὴν προτερίαν μεγάλης πάλης.

Ὁ Ῥῶσσος *Ταχυδρόμος* εἶνε ἀναντιρρόητος τὸ καλλίτερον περιοδικὸν σύγγραμμα τῆς Ῥωσσίας, ὅπερ μάλιστα ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν γέννησιν πολλῶν ἄλλων συνεπειᾶ τῶν διαιρέσεων, αἵτινες συνέβησαν ἐκ διαλειμμάτων μετὰ τῶν συντακτῶν τοῦ. Αἱ γνῶμαί τοῦ εἰσιν ἐλευθέραια ἔχουσαι καὶ ἀγγλικὸν τινα τορυσμόν, ὃ δὲ ἀρχισυντάκτης τοῦ Κ. Λάτκωφ, εἶνε εἰς τῶν πρώτης τάξεως δημοσιογράφων. Ἀπὸ τίνος χρόνου ἀνέλαβε τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀγγλικῶν θεσμῶν, καὶ τοῦτο δεικνύει ὅτι τοὺς ἐσπούδασεν ἀρκούντως. Οἱ συνδρομηταὶ τοῦ ὑπολογίζονται εἰς ἑννεακισχιλίους, ὃ δὲ ἀριθμὸς οὗτος εἶνε βεβαίως ἀρκετὸς, καὶ παριστᾷ τὸ ἔθνος τῆς τάξεως τῶν συνταγματικῶν Ῥῶσσων, οἵτινες διακρίνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν δυτικοφρόνων, καὶ ζητοῦσι τὴν χειραφέτησιν τοῦ ἐμπορίου, τὸ ὀρκωτικὸν δικαστήριον καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν εἰς ὅλην τὴν κοινῶν. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν δούλων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν *Ῥῶσσοι Ταχυδρόμοι* νὰ δημοσιεύσῃ λαμπρά ἄρθρα. Ἐδημοσιεύετο δὲ τὸ περιοδικὸν αὐτὸ σύγγραμμα ἄλλοτε δις, τὸ μὲν, ἅπας τοῦ μηνὸς καὶ περὶ ἔχεν ὅλην φιλολογικὴν, φιλοσοφικὴν καὶ κοινωνικὴν, τὸ δὲ, ὡς ἐφημερίς ἑβδομαδιαία, περιέχουσα ἄρθρα πολιτικά, νέας εἰδήσεις, φιλολογικὰς κρίσεις, ἐπιστημονικὰ ἄρθρα καὶ ἀνταποκρίσεις ἐκ Λονδίνου, Παρισίων, Τουρίνου κλ. Πρὸ δύο ὅμως ἐτῶν ἡ ἑβδομαδιαία δημοσίευσίς ἐπαυσε, διότι οἱ συντάκται τῆς ἀνέλαβον τὴν ἐκδοσιν τῆς ἐφημερίδος τῆς Μόσχας.

Ὁ *Σύγχρονος* κυρίως εἰπεῖν εἶνε μάλλον φιλολογικὸν σύγγραμμα ἢ ὄργανον πολιτικόν· συντάσσεται δὲ λίαν καλῶς καὶ διακρίνεται διὰ τὸν θετικὸν αὐτοῦ ἀνταγωνισμόν μετὰ τοῦ *Ταχυ-*

δρόμου, τοῦ ὁποίου εἶνε ἀντίπαλος. Διαφέρων οὐσιωδῶς ὡς πρὸς τὰς γνῶμας ἀπὸ τὸν *Ταχυδρόμον*, δεικνύει δυσπιστίαν μεγίστην πρὸς ὅ,τι ὀνομάζει «πολιτικὴν ἐγωϊστικὴν καὶ ἐμπορικὴν τῆς Ἀγγλίας.» Τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος προτιμᾷ τὸν μεγαλείτερον δεσποτισμόν, δυστυχῶς ὅμως ἀντιφάσκει συνεχῶς καταπολεμῶν τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ πρὸς ἐκμηδένισιν τῆς ἐκφέρων θεωρίας τοιαύτας, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ λογοκρισία εἶνε πολὺ ἐπιεικής ἐν Ῥωσσίᾳ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν τοῦ ὑπολογίζεται εἰς ἑπτὰ χιλιάδας καὶ πεντακοσίους.

Ὁ *Χρόνος Ἡμῶν* εἶνε ὄργανον κυβερνητικόν, ἔχων σκοπὸν τὴν συγκέντρωσιν· δὲν ἀφίνει περιστάσιν ἀρμοδίαν χωρὶς νὰ ἐξυμνήσῃ τοὺς Γαλλικοὺς θεσμοὺς καὶ τὴν πολιτικὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος, καὶ χωρὶς νὰ καταπολεμήσῃ μετ' ἐπιμονῆς τὰς τάσεις τοῦ ἀγγλικοῦ κόμματος διὰ τοῦτο διηνεκῆς πόλεμος ὑπάρχει μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ *Ταχυδρόμου*. Ὁ *Χρόνος Ἡμῶν* εἶν' ἐπίσης ἀντίπαλος τοῦ πανσλαβισμοῦ καὶ τῆς Ῥωσικῆς κοινῶνίας, τὴν ὁποίαν κατηγορεῖ ὅτι δὲν συμβαδίζει μετὰ τοῦ αἵωνος, ἀλλὰ σύρεται βυμουλκουμένη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως· ἔχει δὲ πλεον τῶν τετρακισχιλίων συνδρομητῶν.

Αἱ *Ἐθνικαὶ Σημειώσεις* εἶνε ἐν τῶν ἀρχαιότερων περιοδικῶν συγγραμμάτων τῆς Ῥωσσίας, ἀλλ' εἶνε συγχρόνως καὶ ἐν τῶν καλλίτερον γραφομένων, διότι δημοσιεύει ἄρθρα ἀξιόλογα περὶ ὅλων τῶν κλάδων τῆς φιλολογίας, τῶν τεχνῶν, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς μεταφυσικῆς. Εἶν' ἐπίσης ἀντίπαλος τοῦ *Συγχρόνου*, διότι οὗτος ἐπήγαγεν ἐκ λειποταξίας γενομένης εἰς τὰς τάξεις τῶν *Ἐθνικῶν Σημειώσεων* ἐν ἔτει 1847, καὶ ἔχει τρισχιλίου συνδρομητάς.

Οὐχ ἥττον σπουδαία ἐφημερίς εἶνε ἡ *Ἡμέρα*, ὄργανον καθαρὸν τοῦ Πανσλαβισμοῦ καὶ ἀριθμοῦσα περίπου τρισχιλίους συνδρομητάς. Ἀξίωμα ἔχει ἡ ἐφημερίς αὕτη τὴν ὑπεροχὴν τῆς Ῥωσσίας ἐν μιᾷ γενικῇ ἐνώσει τῶν Σλαβικῶν φυλῶν. Ἀλλ' ὁποία μορφή νὰ δοθῇ εἰς τὴν ὑπεροχὴν ταύτην; Ἰδοὺ ὅ,τι διαιρεῖ τὴν μερίδα ταύτην, εἰς πανσλαβιστὰς μοναρχικοὺς καὶ πανσλαβιστὰς δημοσπένδους. Ἐν τούτοις, τῆς διαιρέσεως ταύτης ἐξαιρουμένης, ὅλοι ἐπιθυμοῦσι πολιτισμὸν Σλαβικόν, ὅστις καταβάλλων τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Τουρκίαν, νὰ ὑπερισχύσῃ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Τουρίᾳ ὑπὸ τὴν ὑπεροχὴν τῆς Εὐρώπης. Πρὸς τοῦτο μισοῦσι μεγάλως τοὺς Πολωνοὺς, διότι κωλύουσι

τὴν ὑπὲρ τῶν Ῥώσων συμπάθειαν τῶν Σλαυικῶν φυλῶν, καὶ διότι ἀπαιτοῦσι χωρίσμον. Βδελύσσονται ἐπίσης τὴν Πρωσσίαν, διότι ζητεῖ νὰ ἐκγερμανίσῃ τὸ Πόζεν, καὶ ἀποστρέφονται ἰδιωζόντως τὴν Αὐστρίαν. Θεωροῦσι τοὺς λαοὺς τῆς δύσεως ὡς ἐν παρακμῇ, ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ὁμῶς μικράν συμπάθειαν τοῖς ἐμπνέει ἕνεκα τῆς προστασίας ἣν παρέχει εἰς τὴν Τουρκίαν· τὸ δὲ κοινὸν αὐτὸ μῖσος κατὰ τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ προὔξεν ἡσυχίαν σὺνδεσμον μεταξὺ τῶν πανσλαβιστῶν καὶ τῶν ῥιζοσπαστῶν. Ἀλλ' ὅτι διακρίνει τοὺς τελευταίους τούτους εἶνε ὅτι ὡς ἄρθρον οὐσιωδέστατον τῆς πίστεώς των θεωροῦσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, ἥτις κατ' αὐτοὺς εἶνε ἡ τελειότερα ἔκφρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπαιτοῦσι προσέτι τὴν καταστροφὴν τῆς εὐγενείας, ὡς τάξεως προνομιοῦχου, ἰσχυριζόμενοι ὅτι μόνον μεταξὺ τοῦ λαοῦ ἀπαντᾷται ἡ καθαρὰ ἐθνικότης. Κατακρίνουσι τὸ ἐνεστὸς σύστημα τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐμπεδοῦται ἡ γαλλικὴ, ἀγγλικὴ καὶ γερμανικὴ ἐπιβρόχῃ, καὶ εἶνε οἱ κεκρυγμένοι ἀντίπαλοι τῆς ἐλευθερίας συναλλαγῆς, ἥτις κατ' αὐτοὺς εἶνε καταστρεπτικὴ διὰ τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν. Ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, οἱ πανσλαβισταὶ οὗτοι ἐμμένουσι πιστοὶ ἐν τῷ ἐθνικῷ ἡματισμῷ καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐθίμοις· ἔχουσι δὲ κομψάτον, τὸ ὁποῖον ἐπαγρυπνεῖ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ πανσλαβισμοῦ, διευκολύνων τὴν ἀνέγερσιν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδῶν διὰ συνεισφορῶν πολυαρίθμων. Τὸ κόμμα τοῦτο ἐπ' ἐσχάτοις ὁμῶς ἐξησθένησε πολὺ, ἕνεκα τοῦ θανάτου πλείστων ἐκ τῶν σπουδαίων αὐτοῦ ὑπερμάχων· ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ νῦν μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του τινες τῶν εὐπαιδευτοτέρων καὶ πλουσιωτέρων ἀνδρῶν τῆς Ῥωσσίας.

Ἡ περὶ ῥωσικῆς ἐφημεριδογραφίας πραγματεία ὡμῶν αὕτη ἤθελεν εἶσθαι ἀτελής, εἰ μὴ προσετιθέμεθα ὀλίγα καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ῥωσικοῦ τύπου. Κέντρα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ εἶνε τὸ Λονδίνον, τὸ Βερολῖνον καὶ ἡ Λειψία, ὅργανον δ' ἐπισημότερον ὁ Κώδων δημοσιεύμενος ἐν Λονδίῳ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κ. Χέρτζεν. Ἡ τρομερὰ αὕτη ἐφημερίς προξενεῖ τὸν φόβον εἰς ὅλους τοὺς Ῥώσους ὑπαλλήλους, διότι οὐδὲν διαφεύγει τὴν γλῶσσαν αὐτῆς. Ἀπληλαγμένη οὖσα πάσης λογοκρισίας, ἀποκαλύπτει μετ' ἀμειλίχτων ἐπικρίσεων ὅλας τὰς ἐπιφύγους πράξεις τῶν ὑπαλλήλων καὶ δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι οὐδ' ὁ ἐπὶ

Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου ἀστυνόμος Φουσσὲ ἐγνώριζε καλλίτερον τὰ ἐν Γαλλίᾳ συμβαίνοντα, ὅσον τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Κώδωνος τὰ ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἐγκύκλιοι ἐμπιστευτικαί, ἀπευθυνόμεναι πρὸς νομάρχας ἢ ἐπάρχους, ἐπέτυχον, χάρις εἰς τὴν ἐφημερίδα ταύτην, δημοσιότητα, τὴν ὁποίαν οὐδὲ ὡς ἤλπιζον οἱ ἐκδόντες αὐτὰς ἐννοεῖται δὲ οἶσθαι ὅτι τὸ φύλλον τοῦτο εἶνε ἀπηγορευμένον ἐν Ῥωσσίᾳ, μ' ὅλον ὅτι εἰσέρχεται χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τις πῶς καὶ πόθεν καὶ παρὰ τίνων λαμβάνει τὰς πληροφορίας του. Ἡ Ῥωσικὴ κυβέρνησις ἔστειλε κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰς Λονδίνον κατασκόπους, ἵνα ἐπιτηρήσωσι τὰ διαβήματα τοῦ Κ. Χέρτζεν, ἀλλ' οὗτος πάντοτε προειδοποιήθη περὶ τούτου. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀναγινώσκει τακτικῶς τὸν Κώδωνα, καὶ διηγοῦνται περὶ αὐτοῦ ὅτι πρότινων ἐτῶν εἰς ὑπάλληλος, προσκεκολλημένος παρὰ τῷ ἰδίῳ αὐτοκράτορι ἀδίκως ἐνοχοποιούμενός ποτε ὡς προδῶσας μυστικὸν εἰς τὴν ἀντιτύμωτον ἐφημερίδα ἐκείνην, ἀπεφάσισε νὰ ἀνατυπώσῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Κώδωνος, τὸ ἀποκαλύπτει τὸ μυστικόν, ἵνα μὴ ὁ αὐτοκράτωρ, ἀναγνούς, ὀργισθῇ κατ' αὐτοῦ. Τοιουτοτρόπως ἐπιτυχὼν τυπογράφον τινα μετέτρεψε, κατὰ τὸ δοκοῦν, τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο καὶ ἐπαρουσίασε τὴν ἐφημερίδα μετατετραμμένην εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Κατὰ συγκυρίαν, ἔτυχε τότε εἰς Ἰταλίαν ὁ μέγας δοῦξ Κωνσταντῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐστάλη ἐκ Λονδίνου τὸ φύλλον τοῦ Κώδωνος· ἀναγνούς δ' αὐτὸ, τὸ ἐσφράγισεν ὁ ἴδιος καὶ τὸ ἔπεμψε πρὸς τὸν ἐν Πετρούπολει αὐτοκράτορα ἀδελφόν του. Βεβαίως ἡ διπλὴ ἐκδοσις ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ φύλλου ἐκέντησε τὴν περιέργειαν τοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλ' ὁ ὑπάλληλός του διὰ μακρῶν ἐδικαιολόγησεν αὐτήν.

Τὰ κυριώτερα ἄρθρα τοῦ Κώδωνος μεταφέρονται εἰς ἐτέραν ὁμώνυμον ἐφημερίδα ἐν Βρυξέλλαις, δημοσιεύονται δὲ προσέτι οὐκ ὀλίγα σάτυροι καὶ ἄλλα ἀπηγορευμένα φυλλάδια καὶ ποιήματα ἐν Βερολίῳ καὶ Λειψίᾳ· ἐν τῇ τελευταίᾳ δὲ ταύτῃ πόλει ἐκδίδονται ἀτάκτως καὶ ὁ Trutheller ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Δολγορούκωφ, ὅστις ἄλλοτε ἦτο στενὸς φίλος τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ' ἤδη, διὰ λόγους διαφόρους, προὔτιμησε τὴν ἐξορίαν ἐκουσίως καὶ δημοσιεύει ἐνίοτε πράγματα, ἅτινα ἐν τῇ πατρίδι του οὐδέποτε ἤθελε τολμήσει νὰ ἐκφέρῃ εἰς φῶς.

Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχει εἰς Πετρούπολιν τύπος κρύφιος, τὸν ὁποῖον εἰσέτι ἡ ἀστυνομία δὲν ἐδου-

νήθη νὰ ἀνακαλύψῃ σκοπὸν δ' οὗτος ἔχει τὴν διάδοσιν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν, καὶ πρῶτιστον ὄργανον τὸν Velicorus, ὅστις ἐκδίδεται ἀτάκτως· εἶναι δὲ οὗτος σχήματος μικροῦ καὶ διανέμεται δωρεὰν διὰ τῶν ταχυδρόμων.

Βεβαίως ἄξιος θαυμασμοῦ εἶναι ὁ ὀργανισμὸς τῆς ἐφημεριδογραφίας ἐν τόπῳ ἔνθα ἡ διανοητικὴ ἐπανάστασις χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ νῦν αὐτοκράτορος, ἀλλ' ἂν τὰ περιοδικὰ συγγράμματα ἀπασχολῶσι μόνον τοὺς συγγραφεῖς Ῥώσους, τὰ φιλολογικὰ ἔργα τῶν ξένων οὐδόλως ἀμελοῦνται. Ἡ ἱστορία τῆς Ἀγγλίας τοῦ Μακωλέν, ἡ ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ τοῦ Βουέλ, ἡ Ἀστρονομία τοῦ Ἑρτζελ καὶ ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία τοῦ Μίλς, εἰσὶ παρ' αὐτοῖς μεταπεφρασμένοι καὶ ἀπολαύουσι μεγάλης τιμῆς. Ἐπίσης καὶ τὰ Ἀγγλικά μυθιστορήματα ἀναγινώσκονται ἐν Ῥωσίᾳ ἀπλήστως, τὰ δὲ πλεῖστα συγγράμματα τοῦ Δίκενς, τοῦ Θακερέν, τοῦ Κόλλις, τοῦ Τρολόπ, τοῦ Ἑβανς καὶ τῶν λοιπῶν μυθιστοριογράφων εἰσὶ παρ' αὐτοῖς γνωστότατα. Αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες εἰσέρχονται εὐκόλως ἐν Ῥωσίᾳ, ἂν δ' ἐνίοτε ἄρθρον τι ὑπάρχῃ ἐπιληψίμων μελανώνεται ὑπὸ τοῦ λογοκριτοῦ ἡ δὲ λοιπὴ ἐφημερίς ἀφιεμένη ὡς ἔχει στέλλεται εἰς τὸν πρὸς ἂν ἐπιγράφεται.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Βιογραφίαι τῶν Ἑλλήνων Μεγάλων διερμηνέων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους. Ὑπὸ Ἑπαμ. I. Σταματιάδου, ἐκδιδόντος Κ. Τεφαρίκη. Ἀθήνησι, τύποις Α. Κτερά καὶ Π. Σούτσα, 1865.

Μετ' ἀγαλιάσεως ἀπὸ τινος χρόνου παρατηροῦμεν ὅτι οἱ νέοι ἡμῶν λόγιοι ἤρχισαν νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαστάσεως τοῦ 1821 ἀγνώστου σχεδὸν πατρῴας ἡμῶν ἱστορίας. Ὀλίγιστα μόνον τμήματα τῆς ἱστορίας τῆς μακρᾶς ταύτης περιόδου ἠρευνήθησαν, καὶ ταῦτα λίαν περιορισμένως. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑποστὰν κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον πολλὰς ἀλλοιώσεις διετήρησεν ὅμως δύο σπουδαῖα αὐτοῦ χαρακτηριστικὰ, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν, ἅτινα σπουδαίαν ἐξήσκησαν ἐπὶ τῆς τύχης του ἐπιρροήν. Ὁ Ἕλλην τοῦ 1821 ὠμίλει τὴν γλῶσσαν καὶ εἶχε τὴν θρησκείαν τοῦ

τελευταίου αὐτοκράτορός του, τοῦ πρὸ τεσσάρων σχεδὸν αἰώνων πεσόντος ἡρωϊκῶς ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ τελευταίου προπυργίου του, τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἱστορία λοιπὸν τῆς μακρᾶς ταύτης περιόδου, τοσοῦτον ἐνδιαφέρουσα τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν, δὲν ἔπρεπε κατ' οὐδένα λόγον νὰ παραμεληθῇ, τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ διάφοροι ξένοι οὐσιωδῶς παρεμόρφωσαν ἕνεκα ἐλλείψεως μέσων τὰ διάφορα αὐτῆς μέρη.

Ὅσῳ σκοτεινὸν καὶ ἂν παρίσταται τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, δὲν εἶναι ὅμως καὶ τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἀπελπίσῃ πάντα καταγινόμενον εἰς συγγραφὴν αὐτοῦ. Πολλὰ χειρόγραφα, πολῦτιμον χορηγοῦντα ἱστορικὴν ὕλην διεσκορπισμένα εὐρίσκονται ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἑρῶν Μονῶν, ἄλλα δὲ εἰς δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς τῆς Εὐρώπης βιβλιοθήκας. Πρὸς τούτοις πολλαὶ εἰδήσεις ἐναπεταμιεύθησαν εἰς συγγράμματα, πολλῶν σοφῶν περιηγητῶν κατὰ διαφόρους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπομεμακρυσμένους ἐποχὰς τὴν Ἑλλάδα ἐπισκεφθέντων. Ἐξ ὧν τούτων ἄφθονος παρέχεται ὕλη, ἣν δυνατόν νὰ συμπληρώσωσιν ἐνίοτε παραδόσεις ἢ ἔγγραφα πολλῶν οἰκογενειῶν, εὐτυχῶς διατηρηθέντα.

Εὐελπιζόμεθα ὅτι πάντες θέλουσιν ἐνθαρρύνει, ἢ τε Κυβέρνησις, καὶ οἱ ἰδιῶται τοὺς ἀξιεπαίνους τούτους καὶ φιλοπάτριδας ἄνδρας, τοὺς καταγινόμενους πάνυ φιλοτίμως εἰς τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἔργον.

Ὁ Κύριος Ἑπαμ. I. Σταματιάδης, ὁ πρὸ μικροῦ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του Σάμου συγγράψας, φλεγόμενος ὑπὸ τοιούτων αἰσθημάτων, κατέγινε καὶ διὰ πολλῶν κόπων συνέγραψε τοὺς βίους τῶν Ἑλλήνων Μεγάλων διερμηνέων τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, τῶν ἄμεσον ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν τῆς περιόδου ταύτης, ἀρυσθεῖς, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, τὰς περὶ αὐτῶν πληροφορίας του ἐκ διαφόρων συγγραφέων, περὶ Τουρκίας συγγραψάντων, καὶ συμπληρώσας αὐτὰς ἐκ τῶν ἀρχαίων διαφόρων οἰκογενειῶν, ἐκτόνων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων.

Τὴν συγγραφὴν ταύτην ἐπλούτισεν ὁ γλαφυρὸς συγγραφεὺς δι' εἰσαγωγῆς συντόμου μὲν, ἀλλὰ λίαν περιεκτικῆς περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ διορισμοῦ τῶν Ἑλλήνων ὡς διερμηνέων τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Μετ' αὐτὴν ἄρχονται οἱ βίοι τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διερμηνέων, τριάκοντα ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν, ἀρχόμε-